

+

ARCHITEK- TURA VE VZDĚLÁVÁ- NÍ

+

2013: Plzeň
Evropské hlavní město kultury

**ARCHITEKTI
VE ŠKOLE**

nadace
proměny

ARCHIP ARCHITECTI
BRNO A
TU PRÁD

ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ

**Memorandum z me-
zioborového setkání v rámci cyklu
Otevřeného think-tanku architek-
tů (OTTA) na téma „Vzdělávání
aneb Architektura součástí zá-
kladního vzdělání“, uspořádané-
ho společností Plzeň 2015, o. p.
s. a Českou komorou architektů
(ČKA) ve spolupráci s organiza-
cemi Architekti ve škole, Nadace
Proměny a ARCHIP dne 1. dubna
2014 v Domě hudby v Plzni.**

Setkání navázalo na „Memorandum o vzdělávání a architektuře“ podepsané představiteli České komory architektů a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) v roce 2009 a bylo věnováno mezioborové diskusi za účasti zástupců státní správy, škol i organizací a iniciativ, které se v České republice věnují vzdělávání občanské společnosti v oblasti architektury od mateřských škol po školy vysoké. Cílem akce bylo upozornit na absenci vzdělávání v tématech spojených s architekturou a veřejným prostorem, poskytnout podporu občanským iniciativám, nastínit strategii a podobu spolupráce zúčastněných stran při realizaci konkrétních akcí a projektů i plnění

„Memoranda o vzdělávání a architektuře“, směřujících k zakotvení principů a cílů sledovaných v zemích EU v programech Politiky architektury, v současné době aplikovaným v ČR na základě usnesení vlády č. 524/2011.

V současné době žije více než polovina obyvatel ve městech. Děti tráví svůj čas především v interiérech budov a v zastavěném prostředí města. Kvalita životního prostředí má vliv na kvalitu života, u dětí a mladých lidí obzvlášť. Přesto děti nejsou na českých školách v dostatečné míře vedeny k rozvoji základního povědomí o kvalitě prostředí, k rozvoji představivosti, estetického a zejména pak prostorového vnímání, pochopení tvorby urbánního prostředí a utváření vztahu k veřejnému prostoru měst a krajiny jako prostoru pro život. Z důvodu nedostatečné informovanosti, osvěty a vzdělávání v této problematice se pak v dospělosti podílejí na rozhodnutích, která negativně ovlivňují životní prostředí, kvalitu života a společenské vztahy (živelné zastavování krajiny, výstavba nekvalitních objektů, zadávání a realizace nekvalitních veřejných staveb, netečnost k veřejnému prostoru měst či společnému životnímu rámci a jeho udržitelnosti).

V souladu s Evropskou úmluvou o krajině (European Landscape Convention CETS No. 176) i dle smyslu ustanovení článku 35 Listiny základních práv a svobod i Ústavy České republiky je základním právem a povinností veřejnosti užívat vysoce kvalitní životní prostor, aktivně se podílet na jeho rozvoji a chránit,

spravovat a plánovat jej v souladu s principy udržitelného rozvoje. Vzhledem k závaznosti těchto dokumentů (i k závazkům uvedeným v memorandu ČKA a MŠMT z roku 2009) navrhujeme realizovat kroky vedoucí k nápravě uvedené situace.

Architektura je komplexním oborem spojujícím estetické, technické a kulturní znalosti a dovednosti. Je nedílnou součástí našeho životního prostředí, odráží hodnoty jednotlivců i společnosti a ovlivňuje kvalitu života, naše chování a postoje. Působí na environmentální, sociokulturní a ekonomické jevy ve společnosti. Vzdělávání v širším tématu architektury (kulturního prostředí) nás vedou k uchopení komplexnosti vztahů člověka a prostředí, respektive k poznání významu udržitelného rozvoje či odpovědnosti za jednotlivé počiny a k účasti na utváření kulturního prostředí.

Implementace tématu architektury do vzdělávání doposud probíhá nesystematicky a v nedostatečné míře pouze formou iniciativ architektů, neziskových organizací a osvědčených pedagogů. S vědomím těchto skutečností považujeme za nezbytné zkvalitnit začleňování architektury do předškolního vzdělávání kontinuálně až po vzdělávání střední.

Iniciativy zabývající se touto problematikou nabízejí pomoc při nápravě situace formou

- osvěty a šíření povědomí o tématu mezi pedagogy a veřejností,
- odborné podpory při sestavování metodických a výukových materiálů, včetně spolupráce na dalším vzdělávání pedagogů,
- iniciování vzniku expertní pracovní skupiny podporující mezioborovou spolupráci a implementaci tématu do výuky,
- rozvíjení diskusní platformy propojující odborníky s pedagogy na webových stránkách Architekti ve škole: www.architektiveskole.cz,
- metodiky a souboru příkladů dobré praxe pro začleňování tématu architektury v rámci projektů revitalizace prostředí škol či veřejného prostoru měst s aktivním zapojením dětí a učitelů a ve spolupráci s architekty – Nadace Proměny: www.nadace-promeny.cz a tematický portál: www.promenyproskoly.cz, Plzeň 2015: www.verejnyprostorvplzni.cz/kreativni-demokraticka-skola, Architekti ve škole: www.architektiveskole.cz.

Pro zajištění výše uvedených kroků pokládáme za nezbytné

- systematicky podporovat iniciativy nabízející tematické vzdělávání,
- poskytnout iniciativám záštitu a potřebnou součinnost při realizaci projektů podporujících implementaci architektury do vzdělávání,
- uvážit revizi rámcových vzdělávacích programů, zejména u základního vzdělávání: nedostatečné začlenění vystavěného prostředí do průřezového tématu Environmentální výchova, a dále zvážit výraznější uplatnění architektury ve vzdělávací oblasti Umění a kultura,
- podpořit lepší aplikaci tématu architektury do výuky kontinuálně od předškolního po střední vzdělávání, konkrétně zlepšovat:
 - rozvoj představivosti, estetického a prostorového vnímání,
 - pochopení tvorby urbánního prostředí,
 - utváření vztahu k veřejnému prostoru měst a krajiny,
 - seznamování se současnou i minulou architekturou a jejím vlivem na kvalitu života,
 - rozšiřování povědomí o kulturním (vystavěném) prostředí, které je součástí životního prostředí,

- podporovat projekty zapojující děti a studenty do revitalizace prostředí škol a umožnit spolupráci mezi pedagogy a architekty,
- podporovat možnost získání pedagogického minima pro architekty na fakultách se zaměřením na oblast architektury a urbanismu, zároveň podpořit vzdělá-

- vání v tématech architektury na pedagogických fakultách i další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- zviditelňovat význam tématu architektury ve vzdělávání.

Věříme, že vzájemná spolupráce a systematická podpora při zavádění tématu architektury do vzdělávání napomůže obnovit vzájemný vztah člověka a kulturního prostředí, pochopit širší souvislosti této vazby a rozvíjet péči o kvalitu prostředí, tedy i kvalitu života občanů České republiky.

Iniciátoři setkání OTTA a zařazení témat architektury do vzdělávání:

Memorandum dále podpořili účastníci Otevřeného think-tanku architektů (OTTA) na téma „Vzdělávání aneb Architektura součástí základního vzdělání“, který se konal 1. dubna 2014 v Plzni.

Plzeň 2015
Architekti ve škole
Nadace Proměny
ARCHIP
Česká komora architektů

Nedílnou součástí Memoranda je Zpráva ze setkání OTTA dne 1. 4. 2014 (Příloha 01) a Seznam osob, jež Memorandum podpořily, přispěly při jeho sestavování a účastnily se setkání OTTA (Příloha 02). Memorandum a zprávu na základě diskuze v rámci OTTA formulovali:

Kristýna Stará (Architekti ve škole), Jolana Říhová (Nadace Proměny), Petr Klíma (Plzeň 2015), Marek Sivák (Plzeň 2015)

PŘÍLOHA

01

Zpráva ze setkání OTTA

dne 1. 4. 2014

Účastníci Otevřeného think-tanku architektů (OTTA, 1. 4. 2014, Dům hudby, Plzeň) se shodli na stanovení základních bodů strategie, jakým způsobem začlenit témata architektury, urbanismu a prostorového plánování do vzdělávání v mateřských, základních, základních uměleckých a středních školách v České republice.

Diskuse navázala na situaci, která již byla popsána v níže uvedených dokumentech. Představenstvo České komory architektů schválilo v roce 2007 návrh dokumentu „Program státní politiky architektury“ a po vzoru již existujících politik architektury v dalších evropských zemích byl zpracován „Návrh politiky architektury České republiky / Národního programu stavební kultury“ (aktualizovaného v únoru 2012). Při příležitosti pražské konference Evropského fóra politiky architektury EFAP 2009 bylo představiteli MŠMT a ČKA podepsáno „Memorandum o vzdělávání a architektuře“ o kontinuálním a celostním vzdělávání v oblasti architektury, jako součásti života v kvalitním prostředí a současně jako příspěvek k principu trvale udržitelného života. Roku 2012 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR) zpracovalo dokument „Analýza stavební kultury“, který mimo jiné definuje význam architektury, její dopad na společnost, kvalitu života a potřebnost vzdělávání (viz kapitola Podpora stavební kultury ve školství, výzkumu a vývoji a v médiích). Na základě Analýzy stavební kultury a na popud vládního usnesení č. 554 z roku 2011 v současné době MMR připravuje návrh dokumentu Politika architektury a stavební kultury České republiky,

který mimo jiné usiluje o zapracování myšlenek a návrhů formulovaných na dubnovém setkání OTTA, k jehož přípravě a implementaci byla vyzvána ČKA.

Zatímco u nás se teprve tvoří základní metodické a podpůrné rámce pro posílení obecného povědomí o architektuře formou systematické osvěty, v zahraničí již implementace tématu probíhá desítky let. Příkladného vzdělávání jsme svědky ve Finsku, Velké Británii, Belgii, Francii, Rakousku, Německu a dalších nejen evropských zemích.

Architektura je nedílnou součástí našeho životního prostředí, které zároveň sama spoluutváří. Architektura je také přirozenou součástí kultury; odráží hodnoty a ovlivňuje kvalitu života jednotlivců i celé společnosti, má vliv na její chování a postoje. Důkazem toho je, že každá doba v historii pokládala za důležité předávat své hodnoty prostřednictvím vlastního pojetí architektury. Také proto architekturu v tomto dokumentu chápeme a označujeme jako kulturní prostředí. Významnou součástí kulturního prostředí (architektury) je veřejný prostor, který umožňuje komunikaci lidí a který je současně podmínkou soudržnosti jejich společenství. Veřejná prostranství vytvářejí prostor pro společenské, kulturní i ekonomické aktivity.

Architektura je komplexním oborem, který spojuje estetické, technické a kulturní znalosti a dovednosti a zároveň odráží změny a vývoj společnosti. Zabývá se plánováním a utvářením prostředí v sídlech i krajíně. Kromě navrhování staveb a jejich souborů architektura zahrnuje také urbanismus (tvorbu sídel), prostorové plánování (management změn prostředí) i krajinářskou architekturu.

Prostor České republiky je spoluutvářen architekturoou, kulturní krajinou a segmenty přiro-

dy v městském i venkovském prostředí, v krajíně. Kvalita urbánního prostředí měst a venkova je určena především kvalitou jeho architektury včetně urbanismu. Kvalita architektury, urbanismu, jakož i péče o krajinu je základním a bezprostředně vnímaným ukazatelem kulturní a civilizační vyspělosti naší země.

Zařazení tématu architektury

do vzdělávání napomáhá rozvoji:

- vnímání prostoru, jeho hodnot a vzájemných vztahů vyžadujících citlivost v přístupu k němu,
- prohloubení vztahu k prostoru, kulturnímu prostředí, a pochopení širších souvislostí (včetně kulturně-historických),
- hodnotové orientace a smyslového vnímání,
- demokracie veřejného prostoru,
- spolupráce v péči o životní prostředí (vč. vystavěného) jakožto prostoru sdílené odpovědnosti,
- zajišťování udržitelnosti kvality veřejného prostoru,
- péče o kvalitu životního prostředí a tedy i kvalitu života občanů České republiky.

Vstupním tématem diskuse byla

současná situace architektury ve vzdělávání z různých úhlů pohledů účastníků setkání zastupujících státní správu, školy, neziskové organizace, iniciativy, architektury i pedagogy.

- Rámcové vzdělávací programy (RVP) v obecné rovině obsahují klíčové kompetence a cíle vztahující se k „prostředí“, nejsou však více konkretizovány pro vystavěné (resp. kulturní) prostředí a udržitelnost z hlediska prostorové-

ho plánování. RVP (kupříkladu průřezové téma Environmentální výchova a vzdělávací oblast Umění a kultura v rámci základního vzdělávání) poskytují pedagogům možnost zařazovat téma architektury do vzdělávání, avšak vzhledem k jejich nedostatečné informovanosti v oboru architektury a kulturního prostředí je pro ně nesnadné si téma pod obecnými formulacemi představit a dále jej aplikovat do výuky.

- V rámci průřezového tématu Environmentální výchova (RVP pro základní vzdělávání) není začleněno vystavěné prostředí. Životní prostředí není chápáno v celé své šíři a vztahuje se více k přírodnímu prostředí, kulturní (vystavěné) prostředí opomíjí.
- Téma architektury není v dostatečné míře aplikováno do praxe tak, aby děti získávaly povědomí o vystavěném prostředí a dokázaly je prožívat, vnímat a v budoucnu ovlivňovat. Učitelé se zaměřují více na přírodní prostředí a architekturu opomíjejí. Děti však svými budoucími rozhodnutími vystavěné prostředí ovlivňují srovnatelnou měrou, jakou ovlivňují prostředí přírodní.
- Ve výuce na základních i středních školách se architektura objevuje útržkovitě, bez potřebných souvislostí a s nepřesnou terminologií – tedy nikoliv v celé své komplexnosti a rozmanitosti. Téma a jeho význam je podceňováno a často se zužuje na okrajovou znalost dějin architektury, resp. historických architektonických slohů bez širších souvislostí. Mezi pedagogy a širší veřejností obecně chybí povědomí o významu vzdělávání v oblasti architektury a urbanismu. Chybí hlubší seznámení se současnou i minulou architekturou a pochopení jejího vlivu na kvalitu života.

- Architektura vyvolává řadu celospolečenských diskusí, jichž jsou občané nedílnou součástí. Absence základní orientace ve složitém, ale všudypřítomném tématu (kterou současný vzdělávací systém neposkytuje) pak negativně ovlivňuje kvalitu jejich postojů a kvalitu výsledného rozvoje našeho prostředí.
- Nedostatečná je také výchova k občanské odpovědnosti a seznamování žáků a studentů s vlastními možnostmi aktivně zasahovat do procesů tvorby veřejného prostoru (učení se dialogu a porozumění demokratickým principům, které byly vždy s veřejným prostorem úzce spjaty).
- Na vysokých školách se ve studijních programech zaměřených na architekturu a urbanismus se neklade důraz na předávání a sdílení znalostí i zkušeností směrem k veřejnosti a k nižším stupňům škol.
- Chybějí metodiky a kvalitní výukové materiály (pro učitele), reflektující místní podmínky.
- Vzdělávání stávajících i budoucích pedagogů v oblasti architektury je nedostatečné.
- Výzkum a praxe v oblasti vlivu vystavěného, kulturního prostředí na člověka a na kvalitu života jsou nedostatečně provázány. Veřejnost není dostatečně informována a vzdělávána o významu kvality prostředí.

Ústředním bodem se stal návrh strategie, respektive dílčích kroků umožňujících změnu a nápravu současné situace.

- Zajistit koordinaci a metodické vedení tématu včetně rozvoje spolupráce na národní, krajské i místní úrovni, a financování.

- Zvážit revizi částí RVP, které se zaměřují na „prostředí“, z hlediska chybějících témat vystavěného prostředí a krajiny obecně. Nedostatečným vnímáme zejména začlenění vystavěného prostředí v rámci průřezového tématu Environmentální výchova a dále navrhuje zvážení výraznějšího uplatnění architektury ve vzdělávací oblasti Umění a kultura (RVP pro základní vzdělávání).
- Vytvořit expertní mezioborovou skupinu věnující se nalezení metodik k prezentaci tématu architektury v širších souvislostech. Zajistit vzájemnou mezirezortní spolupráci při zpracovávání koncepčních materiálů. Navrhujeme na úrovni spolupráce propojit Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (MMR), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT), Ministerstvo životního prostředí (MŽP) a jejich přímo řízené organizace, s Asociací pro urbanismus a územní plánování ČR (AUÚP), Českou komorou architektů (ČKA), Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT), neziskovými organizacemi a vysokými školami. Uvedené subjekty by měly prosazovat a koordinovat podporu a zavedení výše uvedených opatření do vzdělávacích programů ve školách, vytvořit sdílenou síť organizací a projektů (za tímto účelem lze využít portál www.architektiveskole.cz), zajistit každoroční předávání informací a zkušeností na diskusních fórech. Vzájemné naslouchání a hlubší vhled do problematiky z mnoha úhlů pohledu je předpokladem pro hledání témat pro vzájemnou spolupráci, nalezení shody na konkrétních krocích a pro jejich implementaci v praxi ve formě vhodných výstupů.
- Otevřeně a na všech úrovních apelovat na důležitost tématu architektury, veřejného pro-

storu a kulturního prostředí ve vzdělávání (tj. podporovat ředitele, pedagogy, pedagogické fakulty VŠ a vzdělávací centra, aby téma zahrnuli do výuky).

- Usilovat o zavedení pedagogického minima na fakultách, které vychovávají odborníky v oblasti architektury, a odborných seminářů o architektuře pro studenty pedagogiky, včetně dodatečného vzdělávání současných pedagogů. Pokusit se propojit fakulty architektury a pedagogické fakulty: umožnit spolupráci, vzájemné vzdělávání a výměnné programy.
- Zajistit systematickou podporu organizacím a iniciativám, které nabízejí výukové programy, akce a materiály pro školy a pro širší veřejnost a které se zaměřují na revitalizaci prostředí škol (budov i okolí) a zasadit se o zapojování dětí do těchto projektů.
- Aktivně šířit povědomí v oblasti architektury a urbanismu mezi pedagogy a širší veřejností.
- Poskytnout pedagogům potřebnou metodiku, tj. metodické a výukové materiály na míru, a odbornou podporu pro zajištění systematické výuky v oblasti architektury, urbanismu a prostorového plánování.
- Zajistit standardizaci a zvyšování kvality materiálů formou spolupráce na odborné úrovni.
- Systematicky zavádět téma architektury do výuky kontinuálně od předškolního po střední vzdělávání, konkrétně zlepšovat rozvoj představitosti, estetického a prostorového vnímání, pochopení tvorby a fungování urbánního prostředí a utváření vztahu k veřejnému prostoru měst a krajiny, seznamování se současnou i minulou architekturou a jejím vlivem na kvalitu života, rozšiřování povědomí o kulturním (vystavěném) prostředí, které je součástí životního prostředí.

Všichni účastníci považují za nezbytné provést kroky vedoucí k nápravě současné situace. Zajištění odpovídajícího vzdělávání je základem vedoucím k udržitelnosti veřejného prostoru a kvality prostředí pro obyvatele České republiky. Účastníci shodně projeví zájem podílet se na dalším rozvoji zavádění tématu architektury do vzdělávání.

PŘÍLOHA

02

Memorandum podporuji

Karin Grohmannová | Moje město

Zdeňka Hajšmanová | Architektura do škol

Aleš Hamhalter | Architekti ve škole | architekt

Antonín Herrmann | Masarykova ZŠ, Plzeň

Miroslav Hřebecký | EDUin

Lenka Hubáčková | Mini Plzeň

Alena Hůrková | Asociace výtvarných pedagogů

Eva Jebavá | ZUŠ Pardubice-Polabiny

Petr Klíma | Plzeň 2015

Veronika Korbellová | ZUŠ Pardubice-Polabiny

Igor Kovačevič | CCEA, Česká komora architektů

Karina Kubišová | Plzeň 2015

Ladislav Lábus | Fakulta architektury ČVUT, Česká komora architektů

Petra Lexová | kurátorka Galerie D9 v Českých Budějovicích

Petr Lešek | Česká komora architektů, Projektíl architekti

Ondřej Liška | exministr školství

Regina Loukotová | ARCHIP, Česká komora architektů

Jan Pfeiffer | umělec

Markéta Pražanová | pedagožka, teoretička architektury

Jitka Přerovská | Nadace Proměny

Jolana Říhová | Nadace Proměny

Pavel Seléši | ZŠ waldorfská Praha-Jinonice

Marek Sivák | Plzeň 2015

Jan Soukup | Ateliér přirozené architektury

Kristýna Stará | Architekti ve škole | architektka

Jan Svoboda | Klášter Bechyně

Michal Škoda | Dům umění, České Budějovice

Kamil Štajgl | ateliér Manua

Ondřej Teplý | Architekti ve škole | architekt

Iveta Tobiášová | ZUŠ Pardubice-Polabiny

Wizovský Tomáš | Zámek Bečov nad Teplou

Zbořilová Zuzana | Architektura do škol

Setkání OTTA 1. 4. 2014 se dále účastnili

Alexandra Brabcová | Plzeň 2015

Iveta Čermáková | KRUH

Hana Havlůjová | Pedagogická fakulta UK v Praze, Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Tomáš Kažmierski | Ministerstvo životního prostředí ČR

Iveta Königsmarková | Česká komora architektů

Jakub Mareš | k světu.

Josef Morkus | Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Odbor územního plánování

Olga Mourková | Centrum pro komunitní práci západní Čechy

Markéta Pastorová | Národní ústav pro vzdělávání

Kristýna Pavelková | Moje město

Naděžda Rozmanová | Ústav územního rozvoje, Brno

Klára J. Salzmann | Česká komora architektů, IFLA, Plzeň 2015

Alice Stuchlíková | Pedagogická fakulta MU, Katedra výtvarné výchovy

Milan Svoboda | Plzeň 2015

Ladislava Šlajchová | Národní institut pro další vzdělávání, krajské pracoviště Plzeň

Zprávu na základě diskuse

v rámci OTTA formulovali:

Kristýna Stará (Architekti ve škole),

Jolana Říhová (Nadace Proměny), Petr Klíma (Plzeň 2015), Marek Sivák (Plzeň 2015)

